

2016 METŲ LIETUVOS KARINĖS ĮRANGOS EKSPORTO ATASKAITA

Ataskaita parengta įgyvendant Tarybos bendrosios pozicijos 2008/944/BUSP, nustatančios bendrąsias taisykles, reglamentuojančias karinių technologijų ir įrangos eksporto kontrolę, nuostatas.

Lietuvos strateginių prekių eksporto kontrolės sistema veikia pagal Europos Sąjungos eksporto kontrolės sistemos standartus. Ja siekiama užtikrinti Lietuvos tarptautinių įsipareigojimų vykdymą. Tarptautinės eksporto kontrolės tikslas – stebėti ir kontroliuoti karinės įrangos judėjimą, tiekimą, kurie gali sukelti nestabilumą, užkirsti kelią neteisėtam perdavimui, prisidėti prie taikos užtikrinimo, nacionalinio ir tarptautinio saugumo ir stabilumo.

Vadovaudamasi šiais tikslais Lietuva siekia, kad karinės įrangos ir dvejojimo naudojimo prekių eksportas nekeltų grėsmės regioniniam ir tarptautiniam saugumui ir stabilumui. Nacionalinė eksporto kontrolė vykdoma pagal nacionalinių teisės aktų, Europos Sąjungos teisės aktų, Branduolinių ginklų neplatinimo sutarties, Cheminių ginklų konvencijos, Vasenaro susitarimo, Raketų technologijų kontrolės režimo, Branduolinių medžiagų tiekėjų grupės, Australijos grupės nuostatas ir Sutarties dėl prekybos ginklais (angl. *Arms Trade Treaty*, ATT) reikalavimus.

Lietuva nuo 2004 m. yra Branduolinių medžiagų tiekėjų grupės (NSG) (dėl branduolinių medžiagų kontrolės) narė, Australijos grupės (AG) (dėl cheminių, biologinių ir toksinių medžiagų neplatinimo) narė. 2005 m. Lietuva tapo Vasenaro susitarimo, kuris reguliuoja įprastinės ginkluotės ir dvejosios paskirties prekių bei technologijų perdavimą ir kaupimą, nare. Lietuva siekia prisijungti prie Raketų technologijų kontrolės režimo (MTCR), apimančio nevaldomų nešėjų sistemas, kurios gali būti panaudotos masinio naikinimo ginklams transportuoti.

Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas Nr. XI-1616 (2011) nustato strateginių prekių eksporto, importo, tranzito, tarpininkavimo ir siuntimo Europos Sąjungoje kontrolės sąlygas ir užtikrina Europos Sąjungos teisės aktų nuostatų įgyvendinimą. Ūkio ministerija vadovauja strateginių prekių kontrolės darbams ir juos vykdo kartu su kitomis valstybės institucijomis. Pagrindinės kontrolės darbe aktyviai dalyvaujančios institucijos – Užsienio reikalų ministerija, Valstybės saugumo departamentas, Krašto apsaugos ministerija, Valstybinė atominės energetikos saugos inspekcija, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Muitinės departamentas.

Licencijų išdavimo klausimams spręsti ūkio ministro įsakymu yra sudaryta Komisija Strateginių prekių licencijų išdavimo klausimams spręsti, kurios sudėtyje yra 14 valstybės institucijų atstovai.

Licencijavimo sistema – svarbus kontrolės įgyvendinimo elementas. Licencijų išdavimo taisyklės yra patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 932 „Dėl Strateginių prekių eksporto, importo, tranzito, tarpininkavimo ir siuntimo Europos Sąjungoje licencijavimo taisyklių, Strateginių prekių kontrolės vykdymo taisyklių ir Sertifikatų karinę įrangą gaminančioms įmonėms gavėjoms išdavimo taisyklių patvirtinimo“.

Karinės įrangos eksportui, importui, tranzitui, tarpininkavimui ir siuntimui Europos Sąjungoje yra reikalingos Ūkio ministerijos išduotos eksporto, importo, tranzito tarpininkavimo ir siuntimo Europos Sąjungoje licencijos. Karinės įrangos reeksportui remonto ar priežiūros tikslais, kai remonto ar priežiūros darbai yra numatyti pirkimo–pardavimo sutartyse arba garantiniuose įsipareigojimuose ir kai šią įrangą yra importavusi Krašto apsaugos ministerija arba Lietuvos kariuomenė, Ūkio ministerijos išduodama licencija nereikalinga.

Visi gaunami prašymai yra analizuojami ir nagrinėjami atskirai, kiekvienu atveju įvertinus visas sandorio aplinkybes ir įsipareigojimus. Užsienio reikalų ministerija vertina pateiktų prašymų išduoti licencijas atitiktį kriterijams, nurodytiems Tarybos bendrojoje pozicijoje 2008/944/BUSP, Krašto apsaugos ministerija – prekių priskyrimą Bendrajam karinės įrangos sąrašui. Prašymą nagrinėjusioms institucijoms pateikus neigiamas išvadas ar siūlymą prašymą svarstyti Komisijos posėdyje, klausimas dėl licencijos išdavimo svarstomas Komisijos posėdyje.

Nuo 2012 m., įgyvendinus Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos 2009/43/EB „Dėl su gynyba susijusių produktų siuntimo Bendrijoje sąlygų supaprastinimo“ nuostatas, supaprastinta karinės įrangos siuntimo Bendrijoje kontrolė. Tai buvo pagrindas sukurti bendrųjų licencijų, reikalingų su gynyba susijusiems produktams siųsti kitų valstybių narių ginkluotosioms pajėgoms ir pagal bendruosius kriterijus sertifikuotiems kitų valstybių narių gavėjams, sistemą. Į Bendrąjį karinės įrangos sąrašą įtrauktų prekių siuntimo Bendrijoje licencijų nereikalaujama, kai karinė įranga tiekama Europos Sąjungos, NATO, TATENA arba kitoms tarpvyriausybiniams organizacijoms jų užduotims vykdyti, siuntimas yra būtinas bendrai valstybių narių vykdomai ginklavimosi programai įgyvendinti ar susijęs su humanitarine pagalba. B, C, D kategorijos ginklus, jų šaudmenis ir jų dalis, vadovaujantis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatomis, nustatyta tvarka kontroliuoja Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos.

Svarbus eksporto kontrolės elementas – tarptautinis bendradarbiavimas ir keitimasis informacija. Įgyvendinant Lietuvos įsipareigojimus, teikiama informacija apie strateginių prekių eksportą, importą, tranzitą, tarpininkavimą, siuntimą, įvežimą ar kita su šių prekių kontrole susijusi informacija Europos Sąjungos institucijoms, tarptautiniams neplatinimo susitarimams ir tarptautinėms organizacijoms. Efektyviai bendradarbiaujama ir keičiamasi informacija su Europos Sąjungos strateginių prekių kontrolę atliekančiomis institucijomis.

2016 m. nacionalinė eksporto kontrolė buvo vykdoma pagal galiojančius teisės aktus. Esminių teisinių nuostatų pasikeitimų 2016 m. neatlikta. Kaip ir kiekvienais metais, 2016 m. pagal atnaujintą Europos Sąjungos karinės įrangos sąrašą krašto apsaugos ministro įsakymu buvo pakeistas ir atnaujintas Bendrasis karinės įrangos sąrašas.

2016 m. pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas, pakeičiantis 2005 m. kovo 1 d. nutarimą Nr. 237 „Dėl Valstybių, į kurias draudžiama eksportuoti ar gabenti tranzitu į bendrąjį karinės įrangos sąrašą įtrauktas prekes, kitus ginklus ir šaudmenis ir kurioms draudžiama tarpininkauti, kai vedamos derybos, rengiami arba vykdomi sandoriai dėl įtrauktų į bendrąjį karinės įrangos sąrašą prekių, kitų ginklų ir šaudmenų, sąrašo ir Valstybių, iš kurių draudžiama pirkti ir importuoti ar gabenti tranzitu į bendrąjį karinės įrangos sąrašą įtrauktas prekes, kitus ginklus ir šaudmenis ir kurioms draudžiama tarpininkauti, kai vedamos derybos, rengiami arba vykdomi sandoriai dėl įtrauktų į bendrąjį karinės įrangos sąrašą prekių, kitų ginklų ir šaudmenų, sąrašo patvirtinimo“.

Informacija apie išduotas licencijas

Per 2016 m. buvo išduotos 284 licencijos. Palyginti su 2015 m., 2016 m. išduotų eksporto licencijų skaičius padidėjo 64 proc. (2015 m. buvo išduotos 173 licencijos).

Bendra išduotų licencijų vertė sudarė 92,20 mln. eurų. Faktiškai eksportuotos karinės įrangos vertė – 40,81 mln. eurų. Remiantis VšĮ „Versli Lietuva“ pateikta informacija, Lietuvos įmonių pagamintos ginkluotės eksportas sudarė 10,61mln. eurų (26 % viso karinės įrangos eksporto). Atitinkamai 2015 m. eksportuota karinės įrangos už 26,90 mln. eurų, o Lietuvos įmonių pagamintos ginkluotės eksportas sudarė 6,22 mln. eurų) (23 proc. viso karinės įrangos eksporto).

Didžiausia 2016 m. eksportuotos karinės įrangos dalis – karinės įrangos sąrašo ML5 kategorijai priskiriama įranga (ugnies kontrolės ir su ja susijusi aliarminė ir įspėjamoji įranga, tikrinimo ir vizavimo įranga bei atsakomųjų veiksmų įranga, specialiai sukurta kariniams tikslams, taip pat specialiai jai sukurti komponentai ir dalys) ir ML11 kategorijos įranga (vaizdo atkūrimo ar atsakomųjų priemonių įranga, specialiai sukurta kariniams tikslams, ir specialiai jai sukurti komponentai ir priedai).

Atliekant karinės įrangos tarpininkavimo kontrolę, buvo išduotos 9 tarpininkavimo licencijos. Tarpininkauta dėl karinės įrangos perdavimo už 3,85 mln. eurų.

Lentelėse pateikiama informacija apie 2016 m. išduotas licencijas pagal regionus ir pagal kategorijas

Karinės įrangos eksportas pagal regionus/paskirties šalis

Regionas/paskirties šalis	a - licencijų skaičius b - licencijų vertė (Eur) c - faktiškai eksportuota (Eur)	
Šiaurės Afrika		
Alžyras	a	2
	b	54 414
	c	82 901
Užsachario Afrika		
Angola	a	4
	b	26 064 648
	c	13 032 324
Kamerūnas	a	3
	b	687 216
	c	453 118
Kongo Respublika	a	2
	b	1046 543
	c	923 539
Ruanda	a	1
	b	199 507
	c	199 507
Zambija	a	3
	b	5240 294
	c	2621 857
Šiaurės Amerika		
Jungtinės Amerikos Valstijos	a	21
	b	35 596 097
	c	3 387 339
Centrinė Amerika ir Karibų jūros regionas		
Meksika	a	1
	b	855139
	c	
Pietų Amerika		
Kolumbija	a	2
	b	438 223
	c	240 757
Peru	a	1
	b	188 899
	c	
Centrinė Azija		

Uzbekistanas	a	6
	b	9 977 157
	c	4 536 120
Pietryčių Azija		
Vietnamas	a	1
	b	16 966
	c	10 604
Pietų Azija		
Afganistanas	a	2
	b	312 463
	c	312 463
Bangladešas	a	1
	b	142 637
	c	142 637
Indija	a	2
	b	50 120
	c	50 120
Europos Sąjunga		
Austrija	a	5
	b	232 069
	c	535 564
Belgija	a	1
	b	1 777
	c	
Bulgarija	a	2
	b	
	c	369 529
Čekija	a	15
	b	2 071 118
	c	2 200 719
Danija	a	5
	b	8 750
	c	194 970
Estija	a	23
	b	738 087
	c	249 781
Graikija	a	1
	b	199 500
	c	2 162
Ispanija	a	1
	b	
	c	
Italija	a	3
	b	
	c	137 889
Jungtinė Karalystė	a	6
	b	232 010
	c	497 549

Kroatija	a	1
	b	2900
	c	173
Latvija	a	43
	b	492 067
	c	736 302
Lenkija	a	23
	b	848 471
	c	2 680 050
Liuksemburgas	a	4
	b	48 638
	c	148 819
Nyderlandai	a	6
	b	5 070
	c	191 929
Portugalija	a	2
	b	
	c	6 950
Prancūzija	a	11
	b	1 406 711
	c	415 168
Rumunija	a	5
	b	181 630
	c	1 462 631
Slovakija	a	3
	b	428 891
	c	19 715
Slovėnija	a	2
	b	
	c	
Suomija	a	5
	b	47 330
	c	
Švedija	a	11
	b	575 402
	c	1 737 373
Vengrija	a	1
	b	
	c	308 533
Vokietija	a	10
	b	163 041
	c	81 185
Kitos Europos šalys		
Gruzija	a	3
	b	596 354
	c	113 720
Norvegija	a	7
	b	56 713
	c	2 018 442
Ukraina	a	24
	b	2 656 039
	c	199 256

Artimieji rytai		
Omanas	a	1
	b	185 287
	c	185 287
Okeanija		
Australija	a	3
	b	
	c	
Naujoji Zelandija	a	2
	b	
	c	

Karinės įrangos eksportas pagal Bendrojo karinės įrangos sąrašo kategorijas

Kategorija	a - išduotų licencijų skaičius b - licencijų vertė (Eur) c - eksportuota (Eur)	
ML 1	a	36
	b	129 780
	c	35 977
ML 3	a	134
	b	17 618 342
	c	2 807 671
ML 4	a	6
	b	20415 620
	c	32 966
ML 5	a	12
	b	36260 261
	c	23918 212
ML 6	a	4
	b	1725 597
	c	1153 081
ML9	a	1
	b	89 395
	c	89 395
ML10	a	13
	b	1 988 752
	c	1 082 359
ML 11	a	14
	b	9 484 561
	c	3 285 911
ML13	a	2
	b	266 528
	c	266 528
ML15	a	44
	b	587 454

	c	6 134 577
ML21	a	3
	b	687 216
	c	453 118
ML 22	a	15
	b	2 942 784
	c	1 552 160
Viso	a	284
	b	92 196 290
	c	40 811 955